

LEDARE

Ledare: Det omöjligas konst

PUBLICERAD 2011-01-18

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

Skaffa nyhetsbrev

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

Blir 2011 ett bra år i ekonomin? ”Ja”, svarar endast 35 procent av amerikanerna (Rasmussen Opinion). De är normalt optimistiska om framtiden. Men inte nu. 23 procent anger att ”landet går i rätt riktning”, 71 procent att landet ”är på fel spår”.

Arbetslösheten är hög och fallande huspriser har urgröpt känslan av förmögenhet. Men den negativa framtidsbedömningen handlar främst om något annat: En oro för att det offentliga skuldberget växer bortom kontroll. Till detta läggs en total misstro mot det politiska systemets förmåga att komma till effektiv handling. Enligt Gallups senaste mätning i december ger 13 procent av amerikanerna godkänt för kongressen, 83 procent underkänt. Och kommentatorer undrar var de märkliga 13 procenten finns – ingen möter dem i vardagssamtal.

På båda sidor av Atlanten står det och väger: Ska 2011 bli ett år av stark återhämtning? Eller visar sig de självförstärkande krafterna vara för svaga i förhållande till en förlamande misstro?

Ingen kan klaga över omfånget på stimulanser till ekonomin. Penningpolitiken är lätt, i USA extremt, stimulerande. Finanspolitiken likaså, med underskott som aldrig synts tillförne. På två år med Obama har ytterligare 3 220 miljarder dollar lagts till statsskulden. Det är lika mycket som det tog unionen 200 år att uppnå.

Grundrådet från ekonomer är enkelt: Låt stimulanserna vara starka nu, men ta samtidigt beslut som inger förtroende för balans senare. Utan ett sådant långsiktigt förtroende blir det svårt att komma ur en ond cirkel av avvaktan i stället för investeringar, stigande realräntor i stället för måttliga.

Med en veckas fördröjning på grund av tragedin i Arizona är det nu dags för den nya kongressen att börja arbeta. De båda huvudkrafterna – demokrater och republikaner – har ett fundamentalt val. Antingen satsar de på den permanenta valkampanjen, nu med sikte på 2012, eller söker de ta ansvar för långsiktiga beslut.

Fragmenteringen i det amerikanska politiska systemet ger utrymme för ett politiskt spel kring ”blame avoiding”. ”Svarte Petter” på ren svenska. Uppgiften blir inte att uträtta något, utan att undvika att bli den som får skulden för att inget uträttas. Bill

Clinton vann det spelet 1995–96, när han lyckades förlägga skulden för budgetlåsningar och stängning av staten hos Newt Gingrich, då talman i representanthuset. Minnet av detta är ett skäl till att Republikanerna nu drar sig för att åter framstå som omedgörliga. Å andra sidan har ”kompromiss” blivit ett fullt ord hos många väljare som avskyr ”spelet i Washington” och nya kongressmän som kom in på löften att aldrig svika sin renhet.

Obama har ett starkt egenintresse, som inte behöver sammanfalla med uppfattningen hos demokratiska partiaktivister, av att återvinna förtroende som en mittenpolitiker. När presidenten gick med på att förlänga Bushs skattesänkningar minskade misstroendet mot honom från de många mittenväljare som övergett Obama på grund av den våldsamma utgiftsexpansionen 2009–10.

Skuldproblemet anmäler sig konkret i februari/mars (såvida inte stigande obligationsräntor hinner före). Dels behöver då kongressen besluta om finansiering av den federala budget som inleddes den 1 oktober 2010 – ja, just så absurt fungerar kongressen. Dels krävs åter ett lyft i federationens skuldtak, på nu 14 300 miljarder dollar. Bruttoskulden närmar sig raskt 100 procent av BNP. Republikanerna kommer inte att gå med på att lyfta skuldtaket utan samtidiga beslut om långtgående utgiftsnedskärningar och, kanske, en pensionsreform.

I sak är det inte svårt att finna vägar till långsiktig budgetbalans. Bensinskatten kunde gott höjas med en dollar per gallon över en viss tid. Sjukvårdsförsäkringar genom arbetsgivaren borde förmånsbeskattas, eftersom de är avdragsgilla hos arbetsgivaren. Avdragsrätten i den federala inkomstbeskattningen för delstatsskatter kunde slopas (den gynnar mest rikare delstater). De gigantiska jordbrukssubventionerna skulle kunna skäras ner drastiskt i ett läge med höga producentpriser på marknaden. En federal moms på 4–5 procent borde införas. Skadeståndsmanin måste brytas för att man ska få bukt med inflationen i sjukvårdskostnader (”tort reform”), något som ”Obama-care” inte gör något åt. Även inom försvaret finns åtskilligt att ta.

Problemet är att allt det här avfärdas som ”politiskt omöjligt”. Frågan är när det ”omöjliga” blir möjligt i ett politiskt system som är medvetet konstruerat för att blockera omvälvande beslut och som nu därtill verkar i en populistisk mediemiljö. Jag är pessimist. Men vem vet. Kanske är akut hot om stängning av staten, inklusive försvarsmakten, vad som krävs för att tillräckligt många i kongressen ska finna vindskydd för impopulära beslut.

bergstrom_hans@hotmail.com

TEXT

Hans Bergström

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt